Är det möjligt att nå sann kunskap om den politiska verkligheten eller misslyckas varje sådant försök på grund av att även forskarna påverkas av sina personliga värderingar? Hur arbetar den moderna statskunskapen för att bemästra denna problematik? Finns det även en påverkan i den omvända riktningen från vetenskapen till politiken, så att man från den statsvetenskapliga forskningens resultat kan dra slutsatser om hur den goda styrelsen skall organiseras?

Dessa frågor bildar utgångspunkten för denna lilla skrift. Mot en doktrinhistorisk bakgrund om den svenska statskunskapens utveckling under 1900-talet analyseras det komplicerade samspelet mellan den politiska spekulationen och den vetenskapliga prövningen av denna spekulation gentemot den politiska verkligheten. Författaren avvisar såväl mycket av den nya marxismens förhållningssätt som många av den etablerade statskunskapens anspråk men vänder sig framför allt mot den "värderingsmaffia", som utan hänsyn till den empiriska forskningen söker göra fältet fritt fram för var och en att tycka vad han vill om hur samhällsmaskineriet fungerar.

Framställningen är disponerad efter ett enkelt schema över de olika, på varandra följande fem stegen i den statsvetenskapliga forskningsprocessen och vänder sig genom sin populära form främst till universitetsstuderande på grundkurs A samt till hela den politiskt intresserade allmänhet, som vill bilda sig en uppfattning om hur man med vetenskapliga metoder söker nå fördjupad förståelse av den värld vi lever i.

LEIF LEWIN är professor i statskunskap vid Uppsala Universitet. Bland hans tidigare arbeten kan nämnas *Planhushållningsdebatten* (1967), *Folket och eliterna. En studie i modern demokratisk teori* (1970) samt tillsammans med Bo Jansson och Dag Sörbom *The Swedish Electorate 1887—1968* (1972). Denna skrift är hans installationsföreläsning.

ISBN 91 29 40333 2

Leif Lewin

Statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten

62

SKYTTEANUM

Skrifter utgivna av
Statsvetenskapliga föreningen i Uppsala
Nr 62

Leif Lewin

Statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten

Rabén & Sjögren

KF

© 1972 Leif Lewin
Ronzo Boktryckeri AB, Stockholm 1973
ISBN 91 29 40333 2

Föreläsning vid författarens installation
som skytteansk professor i vältalighet
och statskunskap vid Uppsala universitet
den 6 oktober 1972

Förord

Statsvetenskapliga Föreningens skriftserie var Carl Arvid Hesslers ögonsten. Skriftserien grundades av Axel Brusewitz och dess första nummer utkom år 1933. Sedan dess har 61 volymer utgivits, ungefär jämnt fördelade mellan Brusewitz' och Hesslers redaktörsperioder. Endast den som fått förmånen att utge ett arbete under Carl Arvid Hesslers redaktörskap vet med vilken oerhörd omsorg han vårdade sig om skriftseriens vetenskapliga och stilistiska kvalitet och med vilken generös hjälpsamhet han trädde författarna till mötes vid de många ekonomiska och tekniska problem, som uppstår vid en bokutgivning. För denna hjälp och den stimulans, som de höga kraven innebar, känner hans elever djup tacksamhet.

Under senare år har ibland den synpunkten framförts att skriftseriens utformning nu vore mogen för en viss modernisering — även Carl Arvid Hessler delade denna uppfattning. Det har ansetts lämpligt att genomföra denna förändring vid det nu aktuella redaktörsskiftet. Härigenom får seriens volymer karaktär av paperbacks enligt internationellt mönster. Formgivaren Stig Linderström, Stockholm, har tecknat ett emblem, som i fortsättningen kommer att pryda serien och ge den dess yttre kännetecken. Emblemet bygger på två av det skytteanska husets karakteristika: det medeltida valvet och ett av ankarsluten från 1620-talet, genom sina tidstypiskt nedåtvända horn påminnande om en fransk lilja.

Leif Lewin

När Simon Boëthius år 1901 installerades som skytteansk professor, sökte han i sin installationsföreläsning fixera statskunskapens båda huvudtemata: den ideologiska spekulationen om den goda styrelseformen och den empiriska prövningen av denna spekulation gentemot den politiska verkligheten. Mellan dessa båda moment borde det råda en intim växelverkan. "Den empiriska statsvetenskapen innebär . . . ej blott ett konstaterande och ett förklarande af de gifna statsformerna utan ock ett bedömande af desamma . . . Den empiriska statsläran har äfven behof af en normerande idé . . . all verklig empirism har behof af ideologi." Men den ideologiska spekulationen "bör ej heller den alldeles frigöra sig från erfarenheten. Från denna bör den taga utgångspunkten och med densamma bör den pröfva sina resultat, och visar en sådan pröfning, att den faktiska verkligheten ej låter sig förklaras med eller så att säga ej kan inrymmas under det antagna systemet, så må häri ligga en anfordran att taga systemet under ny ompröfning."[1]

Dessa ord bevarar ännu efter sjuttio år en överraskande aktualitet. Den ideologiska spekulationen — vilket närmast svarar mot

1. S. J. Boëthius: "Om ideologisk och empirisk forskning inom statsvetenskapen", *Nordisk Universitetstidskrift* 1901—1902, s. 215—228 cit. s. 227 och 224 f.

det vi i dag kallar normativ teori[2] — och den empiriska prövningen har kommit att framstå som huvudlinjerna i 1900-talets dramatiska utveckling av vårt ämne. Ännu i dag, eller kanske man skall säga inte minst i dag, är det spänningen mellan den normativa teorin och den empiriska prövningen som lockar och utmanar statsvetenskapsmannen att lämna sitt bidrag till förståelsen av den värld vi lever i.

När vi i dag kan fira 350-årsminnet av den skytteanska professurens tillkomst, är det naturligt att låta några reflektioner om statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten inramas av ett, låt vara med nödvändighet mycket skissartat historiskt perspektiv på lärostolen och ämnet.

Vid Boëthius' installation hade mer än ett halvsekel förflutit, sedan statskunskapen befriats från det latinherravälde, som präglade ämnet under 1600- och 1700-talen. Med Thomas Järtas tillträde till professuren 1839 hade tonvikten förskjutits från vältaligheten, från den klassiska retoriken, till statskunskapen. Sedan dess hade ämnet årtionde för årtionde nått en allt klarare samhällsvetenskaplig identitet, i det att än det politiskt normativa, än det empiriskt undersökande momentet skjutits fram. I detta växelspel kunde företrädare för skilda synsätt åberopa de högsta auktoriteter. I spetsen för den ideologiska spekulationen kunde ställas Platon; den empiriska statskunskapen hade i Aristoteles sitt klassiska föredöme.[3]

Men det hade också hänt att detta fruktbara växelspel upphört ge-

2. I titeln på denna föreläsning liksom i den doktrinhistoriska översikten i föreläsningens första del har jag behållit Boëthius' populärare men oklarare begrepp "ideologi". Jfr Arne Naess: *Democracy, Ideology and Objectivity* (Oslo: Oslo University Press, 1956), s. 171: "The movement of the term 'ideology' into social science, social psychology and political science will, within a generation, be followed by a movement in the other direction. It will continue to be used in headlines, in summaries and in popularizations, but scarcely in statements intended to express comparatively precise theories, hypotheses or classifications of observations."

3. Om den skytteanska professurens äldre historia, se Henrik Schück: *Rektorsprogram* 1916, s. 3—89; Rudolf Kjellén: "Johan Skytte och den skytteanska professuren. Ett trehundraårsminne", *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1922,

nom att — för att använda ett modernt uttryck — ettdera synsättet totaliserats. Under 1800-talets senare hälft hade t.ex. den idealistiska statsfilosofin utan hänsyn till den politiska verkligheten sökt uppställa vad vi i dag skulle kalla en allmän normativ teori om den rätta styrelseformen. Uppenbarligen utan att känna något behov av att anföra empiriska bevis för saken hade statsvetenskapsmän trätt upp och förklarat, att den svenska ståndsriksdagen var den enda riktiga politiska organisationsformen. Det är lätt att förstå att Boëthius mot bakgrund av sådana märkliga teorier mera kände sig dragen till den empiriska statskunskapen. Visserligen vilade över denna ännu ett drag av ytlighet och torrt faktauppräknande — Axel Brusewitz har träffande talat om en "encyklopedisk" statskunskap.[4] Under Svedelius och sedan under Alin, Boëthius' närmaste företrädare, hade emellertid ett pionjärarbete inletts med inriktning på verklig analys i form av källkritik och grundlagstolkning.[5]

Boëthius insåg dock att det fanns en risk även med en ensidigt bedriven empirism. Under intryck av naturvetenskapens storartade framsteg under slutet av 1800-talet hade statsvetenskapsmän börjat söka efter samhällsvetenskapliga lagar liknande dem man kan finna i naturen. Dessa män hade glömt bort den nödvändiga växelverkan med ideologin. Boëthius hävdade sålunda även i denna fråga en ståndpunkt, som låter förvånansvärt välbekant från dagens metoddebatt: förklaringsmodeller av naturvetenskaplig karaktär kan endast ha ett begränsat värde för samhällsförhållandena, eftersom dessa är under ständig förändring under påverkan av den mänskliga viljan.

Utvecklingen mot empiriska forskningsmetoder fick ett tvärt brott

s. 269—309; Axel Brusewitz: "Från Svedelius till Kjellén. Några drag ur den skytteanska lärostolens senare historia", *ibid.* 1945, s. 3—25.

4. *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1945, s. 8.

5. Svedelius' arbete *Om statsrådets ansvarighet* (1856) har av Brusewitz fått hedersbeteckningen "det första moderna arbetet i svensk statskunskap" (*Statsvetenskaplig Tidskrift* 1945, s. 10).

under Boëthius' efterträdare, Rudolf Kjellén. För Kjellén var statskunskapens viktigaste uppgift att bedöma och värdera "livskraften" hos de som biologiska organismer fattade "statspersonligheterna". Kjelléns s.k. geopolitiska system var en djärv och uppslagsrik normativ teori, som gjorde anspråk på generell giltighet. Den vilade emellertid på ett bräckligt empiriskt material. Data hopsamlades från alla möjliga områden — geografin, statistiken, nationalekonomin — på ett föga djupgående sätt, som i själva verket innebar den encyklopediska statskunskapens återkomst till Skytteanum. Eftersom Kjelléns system ansågs äga generalitet, användes det även för prognoser. Under Kjelléns tid som skytteansk professor drogs hans uppmärksamhet allt mera mot den internationella politiken och utgången av Första världskriget. Sammanbrottet för Tyskland, vars seger Kjellén förutsagt, blev en katastrof även för Kjelléns system.

"Verkligheten dementerade verklighetsanalytikern", förklarade senare i en minnesuppsats Axel Brusewitz, som 1923 blev Kjelléns efterträdare som skytteansk professor.[6] Ett väldigt uppröjningsarbete tog nu sin början. Den normativa teorin fick ge plats för den vetenskapliga värderelativismen, som man tolkade så att all ideologisk spekulation borde förvisas från den vetenskapliga verksamheten. I dess ställe trädde problemlösning och kylig analys. Med historisk-källkritisk metod började man att minutiöst kartlägga enskildheter i den nyare tidens politiska händelseförlopp. Men förlorade inte statskunskapen därvid i intresse? Blev den inte torftigare, om man utmönstrade den politiska filosofin liksom politikens sociala och ekonomiska sidor för att som Brusewitz i sin doktorsavhandling ensidigt koncentrera sig på arkivfynd och källkritik? Det menade en debattör i Statsvetenskaplig Tidskrift i en kritisk betraktelse över

6. *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1945, s. 23. Kjelléns statsvetenskaplige biograf, Nils Elvander, följer Brusewitz på denna punkt: *Harald Hjärne och konservatismen. Konservativ idédebatt i Sverige 1865—1922* (Stockholm, Göteborg och Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1961), s. 274.

den nya historiska riktningen inom statskunskapen.[7]

Värderelativismen gjorde det även möjligt att gå till mera energiska angrepp mot den äldre normativa teorin. Herbert Tingsten — i slutet av tjugotalet docent på Skytteanum, sedan professor i Stockholm — visade i en serie undersökningar på oklarheter, motsägelser och felaktigheter i denna spekulation. Hans "idékritiska" studier kom även att omfatta äldre och samtida partipolitiska åskådningar. Tingstens forskningsmetod blev omstridd. Man frågade, om en sådan kritik av ideologierna verkligen var förenlig med värderelativismen. Den ansågs lätt kunna suggerera fram en viss negativ eller positiv värdering av de olika åskådningarna som helhet och därmed, menade en av Tingstens recensenter, var den oförenlig med värderelativismen och vetenskapen. Så stor var rädslan i slutet av trettiotalet för en återgång till den normativa teorin att redan själva frågeställningen om olika ideologiers konsistens och hållbarhet kunde anses betänklig.[8]

Genom den beteendevetenskapliga forskningsriktningens framträdande under efterkrigstiden kompletterades statskunskapens empiriska forskningsmetoder med en rad nya kvantitativa tekniker. Det var inte blott helt nya typer av material, som härigenom kunde insamlas och analyseras. Själva innebörden av den empiriska prövningen av en idé gentemot den politiska verkligheten klargjordes bättre, och prövningen kunde genomföras med hjälp av långt mer sofistikerade metoder än tidigare. Då jag själv ansluter mig till detta forskningsprogram på flera punkter, skall jag här inte närmare gå in på dessa nya metoder utan diskutera dem först längre fram i föreläsningen, när jag utvecklar min egen uppfattning om statskun-

7. Hjalmar Haralds i *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1916, s. 6. I den lilla stridsskriften *Den historiska metodens självbesinning* (Uppsala och Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1916) återkommer Haralds till frågan.

8. Gunnar Heckscher i *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1939, s. 492. Utförligare om detta meningsutbyte i min uppsats "Om studiet av de politiska ideologiernas innehåll och funktion", *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1972.

skapen, ideologierna och den politiska verkligheten. Låt mig här blott kort föregripa denna diskussion genom att säga, att de båda begrepp jag framför allt vill stanna inför är modellbegreppet och databegreppet. Ointresset för eller kanske man rent av bör tala om fientligheten mot ideologisk spekulation och normativ teori var hos den beteende-vetenskapliga skolan lika stor som hos den historisk-källkritiska. Till Skytteanum kom den nya forskningsriktningen först i slutet av sextiotalet i form av några större projekt.

År 1947 efterträddes Brusewitz av Carl Arvid Hessler som skytteansk professor. Denne drev forskningen vidare med historisk-källkritiska metoder. Men perspektivet vidgades nu från de historiska förloppsskildringarna till att omfatta den politiska idéhistorien. I vissa skrifter placerade Hessler de politiska ideologierna i ett socialt sammanhang: han undersökte hur skilda samhällsgrupper med skilda idéer som vapen kämpat om rätten att sätta sin prägel på statens beslut. I andra skrifter visade han hur en samhällsuppfattning successivt kan omvandlas och hur värderingar och begrepp med tiden får en ny innebörd. Dessa studier var strikt empiriska; undersökningarna gällde vad som sagts, vem som talat, hur han formulerat sig. Men när i vissa avhandlingar författarna förde fram undersökningen till dagens debattläge, föresvävade dem även ett djupare syfte. Genom idékritisk traditionsförmedling skulle oklarheter och felaktigheter avlägsnas och statskunskapen få en sanerande funktion i den ideologiska debatten. I anknytning till den tyske sociologen Jürgen Habermas förklarade man att den statsvetenskapliga idékritiken var på det kollektiva planet vad psykoanalysen var på det individuella. Genom att idékritiken gjorde människorna medvetna om sitt samhälles tanketraditioner, blev de bättre skickade att rationellt ingripa i samhällets organisation i syfte att förverkliga sådana mål, som de förut kanske inte närmare reflekterat över eller bedömt som praktiskt ouppnåeliga.[9]

9. Ett arbete om de politiska idéerna som vapen för sociala intressen är Carl Arvid Hessler: *Staten och konsten i Sverige* (Stockholm: P. A. Norstedt & Söner, 1942). Exempel på den "skytteanska skolan" av idéhistoriska framställningar är Carl Arvid Hessler: *Statskyrkodebatten* (Stockholm, Göteborg och Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1964); min egen avhandling *Planhushållningsdebatten* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1967); Reidar Larsson: *Theories of Revolution. From Marx to the First Russian Revolution* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1970); Sverker Gustavsson: *Debatten om forskningen och samhället. En studie i några teoretiska inlägg under 1900-talet* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1971); Evert Vedung: *Unionsdebatten 1905. En jämförelse mellan argumenteringen i Sverige och Norge* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1971) och Barry Holmström: *Koreakriget i svensk debatt* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1972). Om parallellen mellan idékritik och psykoanalys, se Jürgen Habermas: "Erkenntnis und Interesse", *Merkur* 1965, s. 1147 f.

Men om statsvetenskapliga studier kunde leda till en sådan idépolitisk nivåhöjning, kunde man då inte gå ett steg vidare? Kunde man inte använda de statsvetenskapliga forskningsresultaten till en allmän värdering av de skilda ideologiernas kvalitet? Få skrev det, men många talade om det på seminarierna i det tidiga sjuttiotalet.[10] Efter femtio års karantän hade uttrycket normativ teori ånyo blivit ett honnörsord — låt vara att begreppet fått en fördjupad värdeteoretisk, modell- och datamässig innebörd.

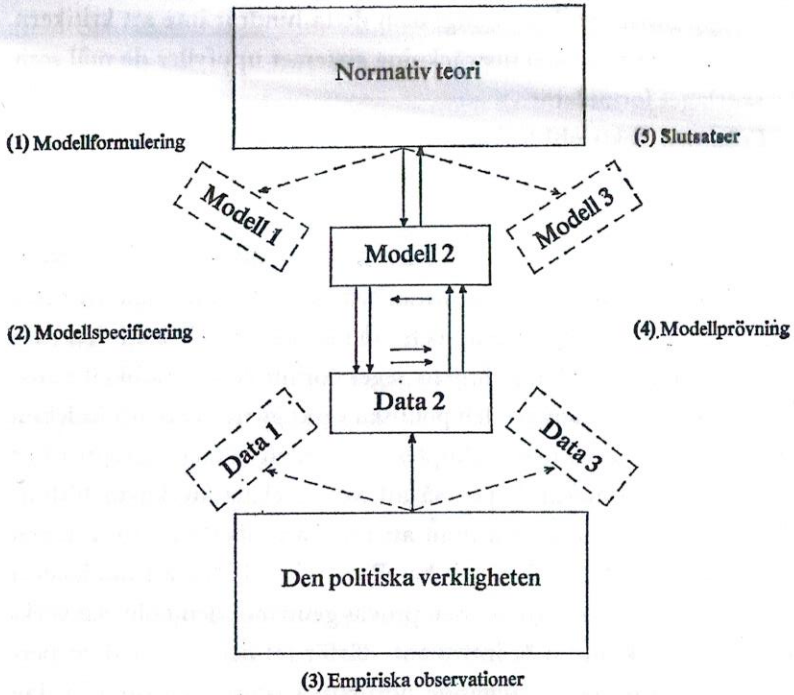
Denna utveckling bör inte ses isolerad från sitt internationella sammanhang. Runt om i världen började under sextiotalet växande skaror av studenter fråga sig om 1900-talets omfattande empiriska forskning verkligen gjort oss bättre skickade att förverkliga den goda styrelseformen. Studenterna förnekade detta. De ansåg, att statsvetarna snarast förlorat intresset för "mänsklighetens frigörelse". Den långvariga skilsmässan från den normativa teorin hade lett till att statskunskapen fallit offer för en förment "objektivitet", som i själva verket innebar ett fantasilöst och okritiskt försvar av den rå-

10. I sin uppsats "Skälen för forskningens frihet", *Tiden* 1972, s. 351 tecknar Sverker Gustavsson med fin ironi interiören av ett idéhistoriskt seminarium, vars medlemmar är lika skickliga att empiriskt analysera andras utsagor som osäkra att normativt precisera sin egen uppfattning. Det är även Gustavsson som mera ingående än någon annan penetrerat Habermas' tankar. Se doktorsavhandlingen *Debatten om forskningen och samhället*, s. 288—319.

dande ordningen. Dessa kritiska synpunkter nådde för några år sedan Skytteanum och fördjupade vårt intresse för statskunskapens normativa problem.

Vad jag här visat upp är naturligtvis blott några fragment av ämnets doktrinhistoria. Det har lockat mig att presentera min egen uppfattning, till vilken jag nu övergår, om statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten i relation till mina närmaste företrädares. Ämnet är stort och en sträng schematisering är nödvändig. Mitt schema återfinns i figuren på s. 17. Där skisseras i fem på varandra följande steg i forskningsprocessen min syn på samspelet mellan den normativa teorin och den empiriska prövningen. Nu anser jag ingalunda att varje enskild studie måste passera samtliga fem steg. Det kan finnas högtstående specialundersökningar, som koncentreras blott till några steg. Men i så fall är det önskvärt att specialundersökningen infogas i ett större sammanhang, som fångar upp hela samspelet mellan teori och prövning. Det jag ämnar diskutera är med andra ord strategin för de större forskningsområdena som helhet.

I den vetenskapliga litteraturen finns det i allmänhet för varje sådant område en debatt, ägnad att belysa någon del av statskunskapens normativa huvudfrågeställning om den goda styrelseformen. I denna debatt möter synpunkter av vitt skiftande karaktär: påståenden om hur den politiska verkligheten ser ut blandas med värderingar av denna verklighet, förklaringar ställs vid sidan av rekommendationer, än fängslas läsaren av globala perspektiv och sekulära utvecklingstendenser, än skärps hans uppmärksamhet genom detaljerade intensivstudier. Ur denna rikt facetterade normativa teori söker forskaren *formulera en modell,* det första steget i forskningsprocessen. Eftersom den normativa teorin ofta är svåröverskådlig och motsägelsefull och i princip outtömlig, måste forskaren i allmänhet själv göra den klart avgränsade, explicita formuleringen. I modellen talar forskaren om exakt hur han tror att de företeelser, som

FIGUR 1: FEM STEG I SAMSPELET MELLAN STATSKUNSKAPENS NORMATIVA OCH EMPIRISKA MOMENT.

intresserar honom, bör förhålla sig till varandra för att det angivna målet skall uppnås. Det bör understrykas att när vi nu ånyo börjar tala om normativ teori i statskunskapen, så har vi därmed inte öppnat dörren på vid gavel för vad den ene eller andre forskaren subjektivt "tycker" är bra eller dåliga mål för systemet. Det är ingalunda nödvändigt, även om det säkert oftast förhåller sig så, att forskaren personligen gillar de mål, som hans genomgång av den normativa teorin inom forskningsområdet lett honom fram till; vad forskaren tycker privat är i princip likgiltigt. Det kan förekomma att en viss kritiker ogillar den normativa modell som ett forskarlag

ställt upp för sin undersökning, men detta hindrar inte att kritikern själv kan pröva i vilken utsträckning systemet uppfyller de mål som forskarlaget formulerat.

Från den doktrinhistoriska utgångspunkt jag valt för denna föreläsning kan modellbegreppet betraktas som utvägen ur ett halvsekellångt dilemma för statskunskapen. För femtio år sedan stod statskunskapen inför valet mellan Kjelléns allomfattande system och Brusewitz' historiska källkritik. Kanske man kan säga att valet stod mellan "det intressanta" och "det säkra". I och med den säkrare, empiriska forskningslinjens seger förminskades radikalt statskunskapens perspektiv på den politiska verkligheten och förbindelsen med den normativa teorin klipptes av. Genom modellbegreppet har den moderna statskunskapen så att säga lyckats återknyta förbindelsen med det intressanta utan att förlora i säkerhet. Forskningen är säker i samma mening som hos Brusewitz, därför att modellen i senare steg i forskningsprocessen prövas gentemot den politiska verkligheten. Forskningen är intressant, därför att den ånyo vidgar perspektivet till de grundläggande normativa frågorna. När vi i dag med hjälp av survey- och aggregatteknik söker kartlägga demokratins betingelser och rangordnar staterna efter deras demokratiska utvecklingsnivå arbetar vi med en frågeställning av samma generalitet som när Kjellén huvudsakligen genom spekulation sökte rangordna samtidens stormakter.

Av figuren framgår att flera alternativa modeller kan formuleras för varje problemområde. Låt oss som exempel ta ett av dagens mest uppmärksammade begrepp, nämligen ordet demokrati. Teoribildningen kring demokratin är både omfattande och invecklad, och de mest skilda demokratimodeller har därför kunnat härledas, varvid författarna än tagit fasta på folkets deltagande i beslutsprocessen, än på förekomsten av konkurrerande partier, än på graden av åsiktsöverensstämmelse mellan väljare och riksdagsmän. Vilken modell bör man stanna inför? Valet är ingalunda godtyckligt. Det bör föregås av ett omsorgsfullt studium i syfte att klargöra vilka argument och värderingar som sammanflätats med de olika uppfattningarna.

Det första steget i forskningsprocessen är sålunda ofta idéhistoriskt, alltid idéanalytiskt. När idéhistoriskt inriktade statsvetare nu för tiden klagar över att deras arbeten blir så föga uppskattade beror detta enligt min mening inte på att den moderna statskunskapen skulle sakna behov av idéhistoriska perspektiv. Motsatsen kan hävdas med större rätt.[11] Felet synes mig ligga i att idéhistorikerna utför sina specialundersökningar utan närmare kontakt med forskningsprocessen som helhet. För att göra deras insatser mera fruktbärande för vårt ämne skulle jag vilja föreslå att idéhistorikerna som ett experiment medvetet inriktade sitt arbete på att formulera explicita modeller för den politiska teorins huvudområden av ett sådant slag, att dessa direkt kunde föras över i forskningsprocessens senare led av empiriskt prövande och normativt konkluderande natur.[12] Hur paradoxalt det än kan låta är det idéhistorikerna som har den största kompetensen för modellformuleringar.

Formuleringen av en modell bör alltså föregås av ingående studier av den normativa teorin. Men det hindrar inte att man till slut ändå kan ha flera tänkbara modeller att välja mellan. Den ena kan synas vetenskapligt lika tilltalande som den andra. Den avgörande skillnaden mellan dem är att de innehåller olika värderingar.

När en vetenskapsman tvingas träffa sitt avgörande i en sådan

11. Två skilda utvecklingstendenser i vårt ämne sammanfaller här. För det första har behaviorismens senaste utvecklingsstadium medfört ett förnyat intresse för idéhistoria. Som jag närmare utvecklade i *Folket och eliterna. En studie i modern demokratisk teori* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1970), s. 5 ff. började forskarna under sextiotalet, när datamängderna om Västeuropas politiska system växte allt högre, att fråga sig hur den klassiska demokratiska teorin skulle förstås i ljuset av dessa nya rön. För det andra visar de växande skarorna av marxistiskt influerade studenter stort intresse för idéhistoriska frågor, naturligtvis då med utgångspunkt från den historiska materialismens speciella antaganden.

12. Och helst bör det vara samma personer som svarar för dessa skilda arbetsmoment. Risken är annars stor för "modellplatonism", se nedan s. 22.

situation, synes det enda riktiga och ärliga vara att han redovisar sina egna värderingar och låter dem vägleda modellformuleringen. Den utvägen har i en följd av år anvisats av Gunnar Myrdal.[13] Men den är inte oomstridd. När jag själv härom året pläderade för öppet normativa modeller med redovisade värdepremisser, skrev en recensent att vilka olika värderingar en författare hyser "är intressant endast som bidrag till [dennes] biografi". Och "för bedömningen av vilka dessa värderingar är litar läsaren klokt nog mera till sin egen kapacitet än till författarens".[14]

Min avgörande invändning mot denna ståndpunkt är inte i och för sig att läsaren skulle besparas detta arbete om författaren själv redogjorde för sina normativa överväganden. Det avgörande är att denna kritiska bedömning från läsarnas sida ofta brustit under efterkrigstiden. Både läsarna och författarna själva har låtit sig bedragas av en förment vetenskaplig objektivitet, vilken — det kan vi lära av den ovan refererade studentkritiken — i själva verket varit uttryck för konservativa, systembevarande värderingar. Det är i detta doktrinhistoriska sammanhang, som kravet på öppet normativa modeller skall ses.[15]

Sedan vi till slut stannat för en modell, blir nästa fråga: hur skall vi gå till väga för att pröva modellen gentemot den politiska verkligheten? Vi finner snart att inte ens den explicita modellen är tillräckligt exakt för att tillåta mätningar. I det andra steget i forskningsprocessen, *modellspecificeringen,* preciseras modellen ytterligare till operationaliserbara variabler, varvid forskaren anger vilka mått som skall användas vid mätningarna. Modellspecificeringen

13. Myrdal har senast sammanfattat sin uppfattning i *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen* (Stockholm: Rabén & Sjögren, 1968).
14. Pär-Erik Back: "Demokrati — vad är det?" *Dagens Nyheter* 22.10.1970.
15. Utförligare om de konservativa tendenserna i efterkrigstidens statskunskap och min plädering för öppet normativa modeller i *Folket och eliterna.* Det kanske främsta exemplet på en sådan öppet normativ modell är Amitai Etzionis imponerande arbete *The Active Society. A theory of societal and political processes* (New York: The Free Press, 1968).

utgör med andra ord förbindelselänken mellan den normativa teorin och den empiriska prövningen.

Inte heller detta steg är okontroversiellt. På samma sätt som en del av rikedomen i den normativa teorin går förlorad vid modellformuleringen, förlorar ofta modellen några av sina nyanser, när den skrivs om till operationaliserbara variabler. "Operationalismen" har därför utsatts för skarp kritik. Genom att observera enskildheter, som öppet framträder i samhället, anses operationalismen försumma en "helhetssyn" på de grundläggande strukturer, som verkar mera i det fördolda. Enligt Herbert Marcuse utnämner operationalismen "det existerande samhället till sin egen norm" och blir därmed med nödvändighet en konservativ riktning. Endast om forskaren utrustar sig med "icke-operationella" begrepp kan han bli kritisk.

Dessa kategoriska ord synes onödigt resignerade. I själva verket lyckas statsvetarna genom fantasi och uppslagsrikedom för varje år att specificera allt flera förment "icke-operationella" modeller. Ironiskt nog är det begrepp, som Marcuse i den refererade källan höll fram som ett föredöme, den s.k. participationsmodellen av demokratin, och denna modell är i dag föremål för omfattande operationaliseringsförsök.[16]

Mera betydande ansträngningar att specificera radikala eller marxistiska modeller är dock fortfarande relativt sällsynta i statskunskapen. Det är svårt att frigöra sig från intrycket att denna *principiella* motvilja mot operationalismen inte är den enda orsaken till detta förhållande. Den marxistiskt influerade kritiken går ofta hand i hand med ett ointresse för moderna tekniker. Detta är mycket beklagligt, ty om man underkastar sig den intellektuella möda det innebär att ta samtliga fem steg i forskningsprocessen, får kritiken — i den mån den kan upprätthållas — en helt annan hållbarhet och övertygande kraft. En av de mest spännande frågorna under de

16. Herbert Marcuse: *Den endimensionella människan* (Stockholm: Aldus, sv. övers. 1968), s. 114 ff. Utförligare i *Folket och eliterna,* s. 212 ff.

närmaste åren är om våra yngre forskare med marxistiska utgångspunkter kommer att ta detta steg ut i det empiriska arbetet. Det bör emellertid tilläggas att det inom alla läger i vårt ämne fortfarande är ovanligt att undersökningarna förs fram till empiriska prövningar. Modellformuleringar, som kräver mindre svårtillgängliga metoder, har däremot på senare år översvämmat statskunskapen. Ofta smyckas en undersökning av en modell, som sedan inte används empiriskt eller vars bidrag till framställningen över huvud taget läsaren inte får klart för sig. I annat sammanhang har jag beskrivit denna företeelse som en statsvetenskaplig variant av modellplatonism. Forskarna visar en sorts platonisk kärlek till en modell, som sedan inte följs av något närmande mellan modellen och undersökningens empiriska material.[17]

Mellan modellplatonismen, marxistiskt utformad eller inte, och den uppfattning jag här presenterar råder det sålunda en fundamental skillnad. Den kan kanske fångas i ett bildspråk. Som jag ser det är vetenskapen en fabrik utrustad med vissa verktyg, som forskaren kan använda för att studera den politiska verkligheten. I modellplatonismen framstår vetenskapen snarast som en spegelsal, där forskaren utan att få grepp om den politiska verkligheten vandrar omkring och betraktar blott spegelbilden av sina egna idéer.[18]

Det tredje steget i forskningsprocessen innebär att forskaren genom *empiriska observationer* av den verklighet han vill studera

17. *Yttrande med anledning av ledigförklarad tjänst som forskarassistent i lönegraden U 17/19 i statskunskap vt 1972* (statsvetenskapliga institutionen i Uppsala: stencil), s. 4.

18. Jörgen Westerståhl gav härom året uttryck för samma uppfattning på en konferens, där han kritiserade "den förskräckliga överproduktion av begreppssystem, som vi för närvarande har. De här begreppssystemen, som vi ständigt spolas över med och som man skall tvingas att lära sig — när man läser böcker eller sitter som sakkunnig eller vad man nu har för sig — de är nästan alla oprövade. Det är ju det som utmärker dem. Och det finns anledning till optimism i det avseendet, att när man väl prövat de här begreppsapparaterna så kommer det mesta att försvinna som agnar för vinden, och det blir oändligt lite kvar." (Inlägget publicerat i *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1972, s. 25.)

söker finna värden på de variabler, vari modellen specificerats. Det är surveyforskningen, som här varit metodiskt banbrytande, men den principiella problematiken är likartad för all statsvetenskaplig forskning. Den politiska verkligheten är inte omedelbart tillgänglig för forskarens observationer. De *data* forskaren samlar in utgör blott ett urval. Data om den politiska verkligheten bildas genom en process av liknande slag som den, varigenom modeller härleds från den normativa teorin. Varken modell eller data finns "i verkligheten"; de konstrueras av forskaren själv — här råder en parallellitet mellan det första och det tredje steget i forskningsprocessen. På samma sätt som man kan formulera flera olika modeller för samma problemområde, kan man också för samma empiriska undersökning bilda alternativa datauppsättningar. En inkomstvariabel kan exempelvis studeras genom personliga intervjuer eller via offentlig statistik, före eller efter skatt, per individ eller per hushåll, inklusive eller exklusive förmögenhetsavkastning etc. Varje alternativ leder till olika datauppsättningar. Den historiske källkritikern frågar sig på motsvarande sätt vilka källor han främst bör förlita sig på, idéhistorikern vilket urval av författare han skall göra, aggregatforskaren vilken offentlig statistik som innehåller de minsta felen. Misstag vid databildandet kan bli fatala. De kan rasera hela den byggnad, som forskaren söker resa. För att resultaten skall äga generalitet måste urvalet vara *representativt* för den politiska verklighet forskaren undersöker.

I det fjärde steget i forskningsprocessen, *modellprövningen,* konfronteras de insamlade observationerna med den ursprungliga modellen. Forskaren får härigenom möjlighet att konstatera, om modellens enskildheter hänger samman på det sätt, som antogs vid modellformuleringen. Därmed är modellprövningen den strategiska punkten i forskningsprocessen.

Det finns även metodiska skäl att under de närmaste årens arbete knyta särskilda förväntningar till vad jag här betraktar som det fjärde steget i forskningsprocessen. Naturvetarna kan genom expe-

riment testa sina antaganden, men för samhällsvetarna erbjuder sig i allmänhet inte sådana möjligheter. Hur en prövning av en samhällsvetenskaplig modell skall gå till är därför något mycket omdiskuterat; ofta anses svårigheten att genomföra experiment definitivt låsa samhällsvetenskapen till en låg ambitions- och generaliseringsnivå. Samhällsvetenskapernas metodutveckling går emellertid snabbt, och på senare år har en rad nya tekniker ställts till vårt förfogande. Som intressantast framstår det s.k. prediktiva testet,[19] varigenom modellens prognosförmåga prövas. Ty i likhet med Rudolf Kjellén hävdar de moderna forskarna, att om modeller är generella kan de användas för prognoser.[20]

Ett exempel på modellprövning med hjälp av prediktivt test kan hämtas från min undersökning om den svenska valmanskåren. Våra empiriska observationer gjordes på sociala och politiska data i 25 län (observationsområden). Vid prövningen uteslöt vi ett län i taget och gjorde en prognos för detta län om den sociala strukturens påverkan på det politiska beteendet med hjälp av vad vi kände till om de övriga 24 länen. Skillnaden mellan prognosvärde och verkligt värde utgör ett mått på hur väl modellen ansluter till den studerade politiska verkligheten.

Vid några prövningar fann vi, att vissa län avvek i markant

19. Ernest J. Mosbaek & Herman O. Wold: *Interdependent Systems. Structure and estimation* (Amsterdam and London: North Holland, 1970), s. 6—17.
20. I Anthony Downs' berömda *An Economic Theory of Democracy* (New York: Harper & Row, 1957), s. 21 heter det t.ex.: "Theoretical models should be tested primarily by the accuracy of their predictions rather than by the reality of their assumptions." Att Kjelléns prognosteknik var mycket bristfällig i likhet med många av hans empiriska observationer hindrar inte att själva principen att prognosticera framstår som en modern tanke. En sentida iakttagare kan inte undertrycka den reflektionen att kritiken mot Kjellén haft sin grund lika mycket i dennes politiskt konservativa engagemang som i hans vetenskap. Man kan i tanken leka med frågeställningen om Kjelléns geopolitiska system verkligen skulle ha framstått som mera acceptabelt för hans radikala och demokratiska kritiker, om prognosen om Tysklands seger i Första världskriget bekräftats (jfr ovan s. 12).

högre grad än övriga. Detta gav en fingervisning om att vår modell borde modifieras och en ny variabel införas, som förklarade det avvikande beteendet i en viss landsända. Efter denna komplettering företogs en ny prövning. Man kan säga, att all forskning, som vilar på empirisk grund, innebär ett sådant oavbrutet kretslopp mellan modellformulering och prövning i syfte att nå fram till allt djupare förståelse av den politiska verkligheten. I figuren har detta markerats med en pil från det fjärde steget i forskningsprocessen tillbaka till modellen, så att systemet av pilar mellan modell och data kommer att bilda ett regelrätt kretslopp.[21]

Ibland har man sökt göra modellprövningen till något ännu mera avancerat än som här sagts. Man vill genom prövningen även lösa problemet med värderingarnas påverkan på modellformuleringen. Det är just till modellprövningen de författare sätter sin lit, som avvisar öppet normativa modeller. "Den enda lösningen på detta problem, [att värderingarna kan spela in vid modellformuleringen] den enda möjligheten att komma bort från den skevhet som kan skapas av sådana samhällsvärderingar", skriver Jörgen Westerståhl i polemik mot Myrdal, "synes vara att operationalisera modellen och empiriskt pröva dess förmåga att förklara den del av det politiska systemet som studeras. Fakta har, såsom Myrdal uttrycker det, en förmåga att 'slå bakut'. Det betyder att verkligheten helt enkelt inte låter inpassa sig i vilka föreställningsramar som helst; när man empiriskt prövar en modell visar det sig om den duger eller ej."[22]

Så vitt jag förstår är detta resonemang alltför långtgående. Hur man önskar formulera t.ex. en demokratimodell — som deltagande, konkurrens, representativitet eller kanske något helt annat — är inte något empiriskt problem, som kan avgöras vid en modellprövning. Det är en normativ fråga, för vilken forskaren bör mobilisera bästa tänkbara argumentation. Sedan han väl fastställt vilka variab-

21. Leif Lewin, Bo Jansson & Dag Sörbom: *The Swedish Electorate 1887—1968* (Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1972), s. 119 ff.
22. Jörgen Westerståhl: *Att studera politik* (Stockholm: Tiden, 1970), s. 91.

ler han skall ta med i sin modell — ett beslut där politiska värderingar ofta spelar in — bör forskaren underkasta sin modell en prövning för att testa dess förklaringsvärde. Därvid kan han komma underfund med förbisedda förhållanden, målkonflikter och icke förutsedda konsekvenser och få anledning att modifiera sin modell och företa en ny prövning.[23] Men sitt grundläggande normativa ställningstagande kan forskaren inte avgöra genom en modellprövning.

Även om kretsloppet modell-data mot normativt allt bättre genomreflekterade och empiriskt allt mer verklighetsförankrade modeller i princip aldrig bör upphöra, kan det vara lämpligt att forskaren emellanåt tar en vilopaus från detaljarbetet för att i det femte steget, *slutsatserna,* återkoppla forskningen till den normativa teorin. Forskaren bör söka besvara frågan vilken relevans hans resultat har för spekulationen om den goda styrelseformen. Enligt min mening sker detta alltför sällan. I och för sig är det förståeligt att forskarna gärna dröjer kvar vid sitt vardagsarbete i bibliotek och datacentraler, där varje framsteg synes öppna nya metodiska möjligheter att nå bättre förklaringar av de politiska sammanhangen. I vårt ämnes doktrinhistoria kan vi emellertid se hur forskningsriktningar, som under lång tid skilts från den normativa teorin, kommit in på ofruktbara sidospår, innan en återkoppling medfört en omprövning mot större politisk och teoretisk relevans och problemmedvetande.

Det viktigaste skälet till att statsvetarna så sällan söker sammanfatta vad deras vetenskap har att säga i tidens stora frågor torde emellertid vara ett annat. Rudolf Kjelléns namn nämns fortfarande som ett varnande exempel på hur det kan gå, om en statsvetenskapsman söker använda sina forskningsresultat som bidrag till en normativ teori.[24] Att ta politisk ställning anses inte vara statsvetenskapsmannens uppgift.

23. Modellprövningen kan självfallet även avkasta en hel del andra resultat, t.ex. i hur hög grad det undersökta systemet motsvarar det ideal, som implicerats i modellen, eller — om man studerar flera system — hur dessa skall klassificeras efter graden av sin utveckling.

24. Pär-Erik Back: "En svensk nationalist", *Dagens Nyheter* 19.3.1971.

Detta är en mycket snäv tolkning av värderelativismen, som inte står i överensstämmelse med dess ursprungliga formulering hos t.ex. Max Weber och mot vilken nya riktningar särskilt i anglo-sachsisk statskunskap börjat opponera sig.[25] Vetenskaplighet får nämligen inte tolkas som ett förbud mot att ta ställning till förmån för den part, som vid undersökningen visar sig ha den mest informerade, den bäst genomreflekterade uppfattningen. Ny kunskap är sällan politiskt "neutral". Statsvetenskapliga undersökningar kan visa att vissa argument är ohållbara, inkonsistenta eller hör hemma i en annan tanketradition än den angivna.[26] Vetenskapsmän kan peka på nya samhällsproblem, som maktägande grupper försummar. Statsvetare kan studera och värdera i vilken utsträckning våra partier och intresseorganisationer själva lyckats förverkliga sin vision om den goda styrelseformen. För alla dessa slutsatser föreskriver värderelativismen ingenting annat än att vetenskapsmannen klart skall skilja mellan sina värderingar och sina påståenden om något faktiskt. Den ideologiska debatten uppvisar en mängd påståenden om enskildheter, sammanhang och samhällsperspektiv. Genom att konfrontera dem med aktuella forskningsresultat kan vetenskapsmannen medverka till en politisk-ideologisk självprövning.

Men är risken ändå inte stor att vetenskapsmän med denna syn på sin uppgift kommer att göra politiska övertramp och kompromettera ämnet?

25. T.ex. Eugene J. Meehan: *The Foundations of Political Analysis. Empirical and normative* (Homewood, Illinois: The Dorsey Press, 1971); A. James Gregor: *An Introduction to Metapolitics. A brief inquiry into the conceptual language of political science* (New York: The Free Press, 1971); Maurice Cranston: "Ethics and Politics", *Encounter* June 1972, särskilt s. 26. Docenterna Sverker Gustavsson och Evert Vedung har haft vänligheten att fästa min uppmärksamhet på dessa arbeten.

26. Om hållbarhetsprövningen, den logiska analysen och den genetiska analysen samt om Max Weber och värderelativismen, se min i not 8 nämnda uppsats i *Statsvetenskaplig Tidskrift* 1972.

Även som taktik tror jag att den snäva attityden är olycklig. Om inte den ideologiska debatten utsätts för en vetenskaplig bevakning är det risk för att den i ännu högre grad kommer att styras av vad Pär-Erik Back expressivt kallat en "värderingsmaffia":[27] den omständigheten att värderingarna kan spela in vid modellformuleringen blåses upp till orimliga proportioner och fältet anses fritt fram för var och en att påstå vad han vill om hur samhällsmaskineriet fungerar. Jag erinrar om de reflektioner jag ovan knöt till det första steget i forskningsprocessen: renässansen för den normativa teorin får inte innebära godtycke och subjektivism; bedömningarna av i hur hög grad systemen uppfyller de angivna målen kan och bör göras med samma stringens som vid de i egentlig mening empiriska analyserna. Kanske är det statskunskapens främsta uppgift att bekämpa den s.k. värderingsmaffian och att höja respekten för det empiriska kunskapssökandet genom att allt emellanåt rapportera till vilka slutsatser om den goda styrelsens organisation, som den statsvetenskapliga forskningen kommit.

I denna skiss över forskningsprocessens fem steg har jag sökt sammanfatta min syn på statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten i relation till de uppfattningar, som framförts av mina närmaste företrädare. Hur olika dessa mäns forskningsprogram än kan synas, har jag funnit skäl att inordna dem alla i en och samma teoriram. De starka pendelslagen i vårt ämnes senare doktrinhistoria har ändå rört sig inom samma grundläggande problemområde, och varje ny forskare har på sitt sätt bidragit till denna tradition och därmed successivt fördjupat vårt ämnes vetenskapssyn.

27. *Dagens Nyheter* 10.5.1972. Back polemiserade mot Bengt Abrahamsson à propos TV-serien "Från socialism till ökad jämlikhet".

Skrifter utgivna av
Statsvetenskapliga Föreningen i Uppsala
genom Axel Brusewitz

1. *Axel Brusewitz,* Studier över riksdagen och utrikespolitiken. I. Hemliga utskottet i 1809 års författning. 144 s. 1933.
2. *Axel Brusewitz,* Studier över riksdagen och utrikespolitiken. II. Nordiska utrikesnämnder i komparativ belysning. 266 s. 1933.
3. *Gunnar Heckscher,* Konung och statsråd i 1809 års författning. Regeringsmaktens inre gestaltning under det nya statsskickets första halvsekel. 484 s. 1933.
4. De nordiska ländernas statsråd. Studier över deras sociala sammansättning. Utarbetade inom Seminariet för statskunskap i Uppsala. 234 s. 1935.
5. *Sven Lindman,* Parlamentarismens införande i Finlands statsförvaltning. 85 s. 1935.
6. *Elis Håstad,* Regeringssättet i den schweiziska demokratien. 735 s. 1936.
7. Studier över den svenska riksdagens sociala sammansättning. Utarbetade inom Seminariet för statskunskap i Uppsala. 233 s. 1936.
8. *Ragnar Simonsson,* Millerands presidentur. En studie över presidentmakt och parlamentarism i Frankrike. 319 s. 1938.
9. *Gunnar Heckscher,* Svensk konservatism före representationsreformen. I. Den historiska skolans genombrott i Sverige. 257 s. 1939.
10. *Arne Björnberg,* Parlamentarismens utveckling i Norge efter 1905. 400 s. 1939.
11. *Arne Wåhlstrand,* 1905 års ministärkriser. 434 s. 1941.
12. Festskrift till professor skytteanus Axel Brusewitz. Utgiven till 60-årsdagen den 9 juni 1941 av vänner och lärjungar. 506 s. 1941.
13. *Axel Brusewitz,* Studier över riksdagen och utrikespolitiken. III. Utrikesfrågors behandling i den svenska riksdagen. 155 s. 1941.
14. *Sixten Björkblom,* Södermanlands läns landsting. Sammansättning, organisation och verksamhet. 467 s. 62 s. ill. 1942.
15. *Edvard Thermænius,* Adressdebatten i underhuset. En studie i parlamen-

tarisk teknik och tradition. 236 s. 1942.

16. *Lennart Linnarsson,* Riksrådens licentiering. En studie i frihetstidens parlamentarism. 360 s. 1943.
17. *Gunnar Heckscher,* Svensk konservatism före representationsreformen. II. Doktrin och politik 1840—1865. 271 s. 1943.
18. *Torsten Petré,* Svenska regeringen och de norska frågorna 1884—1886. 132 s. 1944.
19. *Olle Nyman,* Krisuppgörelsen mellan socialdemokraterna och bondeförbundet 1933. 114 s. 1944.
20. Statsvetenskapliga studier. Till Statsvetenskapliga föreningens i Uppsala tjugofemårsdag 7 nov. 1944. Av medlemmar. 701 s. 1944.
21. *Torsten Petré,* Ministären Themptander. 305 s. 1 s. ill. 1945.
22. *Carl-Henrik Höjer,* Le régime parlamentaire belge de 1918 à 1940. 373 s. 1946.
23. *Ragnar Edenman,* Socialdemokratiska riksdagsgruppen 1903—1920. En studie i den svenska riksdagens partiväsen. 298 s. 1 s. ill. 1946.
24. *Arne Wåhlstrand,* Allmänna valmansförbundets tillkomst. 104 s. 1946.
25. *Gunnar Gerdner,* Det svenska regeringsproblemet 1917—1920. Från majoritetskoalition till minoritetsparlamentarism. 396 s. 10 s. ill. 1946.
26. *Nils Andrén,* Den klassiska parlamentarismens genombrott i England. 361 s. 9 s. ill. 1947.
27. *Olle Nyman,* Svensk parlamentarism 1932—1936. Från minoritetsparlamentarism till majoritetskoalition. 570 s. 14 s. ill. 1947.
28. *Arne Wåhlstrand,* Regeringsskiftena 1900 och 1902. 238 s. 10 s. ill. 1947.

Skrifter utgivna av
Statsvetenskapliga Föreningen i Uppsala
genom C. A. Hessler

30. *Gert Hornwall,* Regeringskris och riksdagspolitik 1840—1841. 465 s. 6 s. ill. 1951.
31. *Eyvind Bratt,* Småstaterna i idéhistorien. En studie i äldre statsdoktriner. 231 s. 1951.
32. *Ragnar Andersson,* Svenska Dagbladet och det politiska livet 1897—1918. 460 s. 3 s. ill. 1952.
33. *Arne Wåhlstrand,* Karlstadkonferensen 1905. Protokoll och aktstycken. 474 s. 4 s. ill. 1953.
34. *Sten-Sture Landström,* Svenska ämbetsmäns sociala ursprung. 179 s. 1954.
35. *Gunnar Gerdner,* Parlamentarismens kris i Sverige vid 1920-talets början. 568 s. Ill. 1954.
36. *Carl Arvid Hessler,* Stat och religion i upplysningstidens Sverige. 242 s. 1956.
37. *Olle Nyman,* Högern och kungamakten 1911—1914. Ur borggårdskrisens förhistoria. 408 s. 1957.
38. *Elias Berg,* The historical thinking of Charles A. Beard. 83 s. 1957.
39. *Olle Gellerman,* Staten och jordbruket 1867—1918. 391 s. 1958.
40. *Olle Nyman,* Der westdeutsche Föderalismus. Studien zum Bonner Grundgesetz. 266 s. 1960.
41. *Mats Kihlberg* och *Donald Söderlind,* Två studier i svensk konservatism 1916—1922. 268 s. 1961.
42. *Nils Elvander,* Harald Hjärne och konservatismen. Konservativ idédebatt i Sverige 1865—1922. 530 s. 1961.
43. *Clarence Nilsson,* Sam Stadener som kyrkopolitiker. 392 s. 1964.
44. *Carl Arvid Hessler,* Statskyrkodebatten. 462 s. 1964.
45. *Olof Wennås,* Striden om latinväldet. Idéer och intressen i svensk skolpolitik under 1800-talet. 412 s. 1966.
46. *Leif Lewin,* Planhushållningsdebatten. 564 s. 1967.

47. *Artur Mägi,* Das Staatsleben Estlands während seiner Selbständigkeit. I. Das Regierungssystem. 327 s. 1967.
48. *Lars Rudebeck,* Party and People. A Study of Political Change in Tunisia. 275 s. 1967.
49. *Bo Jonsson,* Staten och malmfälten. En studie i svensk malmfältspolitik omkring sekelskiftet. 388 s. 1969.
50. Idéer och ideologier. Sex studier utgivna till Statsvetenskapliga föreningens i Uppsala femtioårsdag den 7 november 1969. 375 s. 1969.
51. *Terry Carlbom,* Högskolelokaliseringen i Sverige 1950—1965. En studie i politiskt inflytande. 309 s. 1970.
52. *Leif Lewin,* Folket och eliterna. En studie i modern demokratisk teori. 260 s. 1970.
53. *Reidar Larsson,* Theories of Revolution. From Marx to the First Russian Revolution. 381 s. 1970.
54. *Sverker Gustavsson,* Debatten om forskningen och samhället. En studie i några teoretiska inlägg under 1900-talet. 359 s. 1971.
55. *Ragnar Simonsson,* Frankrikes författningar. 617 s. 1971.
56. *Leontios Ierodiakonou,* The Cyprus Question. 311 s. 1971.
57. *Evert Vedung,* Unionsdebatten 1905. En jämförelse mellan argumenteringen i Sverige och Norge. 475 s. 1971.
58. *Hans Sjöberg,* De Gaulles Europatankar. 148 s. 1972.
59. *Georg Andrén,* Den unge Churchill. 100 s. 1972.
60. *Leif Lewin, Bo Jansson, Dag Sörbom,* The Swedish Electorate 1887—1968. 293 s. 1972.
61. *Barry Holmström,* Koreakriget i svensk debatt. 353 s. 1972.

Skrifter utgivna av
Statsvetenskapliga Föreningen i Uppsala
genom Leif Lewin

62. *Leif Lewin,* Statskunskapen, ideologierna och den politiska verkligheten. 28 s. 1972.